

Majetek státu

MV927K - II. přednáška

Dagmar Sochorová

Osnova přednášky

- Veřejné vlastnictví – exkurz
- Zákonná úprava majetku státu
 - Organizační složky státu
 - Státní organizace
- Majetek státu
- Nabývání majetku státem
- Hospodaření s majetkem státu
 - Nakládání s majetkem státu

Veřejné vlastnictví

- Vlastnictví, jehož subjektem je subjekt veřejné povahy a jehož předmětem je veřejná věc v širokém slova smyslu.
- Problematika veřejných věcí:
 - finanční (fiskální) majetek,
 - majetek správní,
 - věci v obecném užívání.
- Ústava ČR – čl. 101 odst. 3; čl. 8 a hlava sedmá, čl. 97 odst. 1
- LZPS – čl. 11 odst. 2: *„Zákon stanoví, který majetek nezbytný k zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob; zákon může také stanovit, že určité věci mohou být pouze ve vlastnictví občanů nebo právnických osob se sídlem v České a Slovenské Federativní republice.“*
 - zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů;
 - zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů;
 - zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákonná úprava majetku státu

- Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů (ZMS);
- vyhláška č. 62/2001 Sb., o hospodaření organizačních složek státu a státních organizací s majetkem státu, ve znění pozdějších předpisů.
- Ust. 6 ZMS: „Pokud stát vystupuje jako účastník právních vztahů, je právnickou osobou.“
- Výkon vlastnického práva státu a jiných majetkových práv stál před 1. lednem 2001 zejména na dvou základních pilířích, a to na institutu „práva hospodaření“ a institutu „státních organizací“.
- Rozlišovala se majetková práva (vyjma práva vlastnického) státu na jedné straně a státních organizací na straně druhé.
- S účinností ZMS – opuštěn institut „práva hospodaření“ a většina státních organizací se transformovala na „organizační složky státu“.

Organizační složky státu

- Nejsou právníckými osobami;
- organizační útvary;
- subjekty, které (jménem státu a na jeho odpovědnost) vstupují do právních vztahů;
- modelově se jedná o tyto vztahy:
 - klasické („vnější“) majetkoprávní vztahy s osobami mimo stát jako subjekt vlastnického a jiných majetkových práv,
 - specifické („vnější“) majetkoprávní vztahy s osobami, které vykonávají svým jménem a na svou odpovědnost vlastnické a jiná majetková práva státu (typicky „státní organizace“) a
 - specifické („vnitřní“) majetkové vztahy k jiným organizačním složkám státu.

Státní organizace

- Právní subjektivita umožňuje státním organizacím jednat v právních vztazích svým jménem, a to jak ve vztazích hmotněprávních, tak procesněprávních.
- Jako právnické osoby svého druhu mohou státní organizace vstupovat modelově do těchto vztahů:
 - klasických („vnějších“) majetkoprávních vztahů s osobami (fyzickými a právnickými) mimo stát jako subjekt vlastnického a jiných majetkových práv,
 - specifických („vnějších“) majetkoprávních vztahů se státem jako subjektem vlastnického a jiných majetkových práv (zásadně reprezentovaným příslušnou organizační složkou), a
 - specifických („vnějších“) majetkoprávních vztahů s jinými státními organizacemi.
- Ustanovení 55 odst. 1 věta první ZMS: *„Organizace nemají vlastní majetek; za podmínek stanovených tímto zákonem nabývají majetek pro stát a jejich příslušnost hospodařit s majetkem (8) se řídí ustanovením 9.“*

Majetek státu

- Specifičnost tzv. *rozpočtové sféry*.
- Platný zákon vychází ze zásady, že státu nelze upřít právo na žádný druh majetku.
- Majetkem státu mohou být věci, byty a nebytové prostory, které stát vlastní, ideální části věcí, bytů a nebytových prostor, které spoluvlastní, majetková práva (zejména pohledávky), která vznikla z činnosti organizačních složek státu a státních organizací a jiné majetkové hodnoty, které vznikly z činnosti organizačních složek státu a státních organizací.
- Majetek státu využívá stát zejména (§ 8 ZMS):
 - k plnění svých funkcí anebo v souvislosti s plněním těchto funkcí,
 - k zajišťování veřejně prospěšných činností anebo pro účely podnikání.“

■ Závazky státu

- závazky vzniklé z činnosti jeho organizačních složek a ty, které souvisejí s majetkem, s nímž tyto složky hospodaří.
- Stát může přijímat a sjednávat vůči němu uplatněné závazky anebo uznávat vůči němu uplatněné nároky pouze v rozsahu a za podmínek, které odpovídají povaze státem plněných úkolů a vykonávaných činností (39 odst. 1 ZMS).
- Stát se může zavázat k uzavření budoucí smlouvy nebo k jinému právnímu jednání, pokud je sjednaný obsah budoucí smlouvy nebo takové právní jednání v souladu s tímto zákonem a platné uzavření budoucí smlouvy nebo provedení jednání není podmíněno povolením výjimky, schválením nebo předchozím souhlasem podle tohoto zákona (ust. 40 odst. 1 ZMS).

Nabývání majetku státem

- Stát nabývá majetek především smluvně, a to při plnění svých funkcí, v souvislosti s plněním těchto funkcí, při zajišťování veřejně prospěšných činností anebo při svém podnikání.
- O nabývání ve vlastním (právním) smyslu jde pouze tehdy, když subjektem, od kterého se majetek nabývá, je nestátní právnická osoba nebo osoba fyzická.
x
- O nabývání majetku státem nejde tam, kde se majetek pohybuje mezi organizačními složkami státu navzájem, mezi organizačními složkami státu a státními organizacemi, jakož i mezi státními organizacemi navzájem.

■ Smluvní nabývání

- Je-li majetek nabýván smlouvou, musí být smlouva *písemná* a s podpisy na jedné listině i v případě, že to právní předpisy nevyžadují, pokud použití písemné formy nevyklučuje zákon anebo povaha právního jednání, popř. okolnosti, za kterých k němu dochází (§ 12 odst. 1 věta první ZMS).
- **Bezúplatné nabývání** – na základě darovací smlouvy, popř. jiné smlouvy o bezúplatném převodu majetku.
- Schválení Ministerstva financí:
 - Schválení vyžaduje darovací smlouva nebo jiná smlouva, kterou se do vlastnictví státu bezúplatně nabývá nemovitá věc, jež se eviduje v katastru nemovitostí (s výjimkou silničního pozemku nabývaného z důvodu změny kategorie nebo třídy pozemní komunikace), jakož i byt nebo nebytový prostor, a smlouva, kterou se ve prospěch státu bezúplatně převádí majetková účast v jiné obchodní společnosti než akciové.

■ Úplatné nabývání:

- *Za úplatu lze nabývat pouze majetek, který stát využívá k plnění svých funkcí anebo v souvislosti s plněním těchto funkcí a dále k zajišťování veřejně prospěšných činností anebo pro účely podnikání a příslušné organizační složce nebo státní organizaci (jde o příslušnost podle § 9 ZMS, popř. ve spojení s § 55 odst. 1 ZMS) bude sloužit pro zabezpečení její působnosti anebo činnosti, pokud ovšem nejde o nabytí ve veřejném zájmu.*
- Cenu lze sjednat jen do výše rovnající se ocenění daného majetku podle zvláštního předpisu (zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů).
- **„Fakultativní“ schvalovací režim** – v případě nabývání hmotných nemovitých věcí x úplatné nabývání movitých věcí zákon se žádným schvalováním nespojuje.

- **Nabývání majetku jinými způsoby:**
 - Není-li den nabytí přímo stanoven, je jím den, kdy o nabytí majetku státem bylo příslušným orgánem pravomocně rozhodnuto anebo, kdy bylo toto nabytí příslušným orgánem potvrzeno.
 - Nelze-li rozhodný den ani takto určit, je dnem nabytí den, kdy příslušná organizační složka v pozici tzv. prozatímního hospodáře (to znamená organizační složka příslušná podle 11 ZMS) se ujala výkonu povinností podle zákona o majetku státu.

- **Mimosmluvní („z úřední povinnosti“, „nucené“) nabývání majetku:**
 - na stát nepřecházejí závazky předchozího majitele,
 - zástavní práva k věcem a právům, které by stát takto nabyt, okamžikem přechodu na stát zanikají.
- Nabývá-li stát majetek mimosmluvně, nabývá jej:
 - *zákonem,*
 - *na základě zákona,*
 - *děděním ze závěti,*
 - *rozhodnutím příslušného orgánu,*
 - *na základě mezinárodní smlouvy,*
 - *na základě jiných skutečností stanovených zákonem.*

Hospodaření s majetkem státu

- Držba, užívání a z části i požívání majetku státu (***hospodaření*** s ním) a činění právních dispozic (převody vlastnictví, „převody“ příslušnosti hospodařit s majetkem, přenechávání do užívání, vklady do obchodních společností atd.) s tímto majetkem (***nakládání*** s ním).
- Jde o výkon vlastnického práva a jiných majetkových práv státu.
- O hospodaření s majetkem státu lze mluvit jak *v širším smyslu* (kdy se pod něj zahrnuje vlastní hospodaření s majetkem i „právní nakládání“ s ním), tak *v užším smyslu* (kdy se „hospodaření“ chápe samostatně a od „nakládání“ se odlišuje).

- Zákon o majetku státu platí pro hospodaření s majetkem státu v plném rozsahu všude tam, kde zvláštní právní předpis nemá odchylnou úpravu určité otázky týkající se tohoto hospodaření.
- Příslušnost k hospodaření: „Hospodaření s určitým majetkem státu přísluší té organizační složce, která je *účetní jednotkou a potřebuje jej k plnění funkcí státu nebo jiných úkolů v rámci své působnosti nebo stanoveného předmětu činnosti*“ (9 odst. 1 první část věty první ZMS).
- Platí, že příslušná organizační složka státu nebo státní organizace s daným majetkem také nakládá.

- Pokud se ukáže, že prokazatelně není příslušná hospodařit s majetkem státu žádná organizační složka státu nebo státní organizace, nastupuje režim tzv. **prozatímního hospodaření s majetkem státu**.
- **Spory o příslušnost:** vzniknou-li pochybnosti o příslušnosti organizační složky nebo státní organizace hospodařit s majetkem (hmotným i nehmotným) státu podle výše uvedeného „základního“ pravidla, odstraní je zásadně Ministerstvo financí svým jednostranným písemným opatřením.

Nakládání s majetkem státu

- Současný model postaven v principu na soukromoprávních jednáních (typicky smlouvě) a veřejnoprávním omezování autonomie vůle nakládajícího.
- Zákon vedle veřejnoprávní úpravy podmínek uzavírání smluv, popř. zákazů určité druhy smluv uzavřít, upravuje také instituty, které nemají obdobu v soukromoprávních předpisech.
- **Jednostranné opatření** (20 ZMS) - lze ho učinit jen v případech stanovených v zákoně o majetku státu, tj. při výkonu funkce zřizovatele, resp. v souvislosti se zřízením nebo zánikem organizační složky státu, při rozhodování o příslušnosti k hospodaření s určitým státním majetkem nebo při odnímání majetku tehdy, zjistí-li se při kontrole závažné nedostatky v hospodaření s ním.

- **zápis** (§ 19 odst. 1 ZMS) – nakládá se jím s majetkem mezi organizačními složkami státu navzájem
- ***jednostranné písemné upuštění od vymáhání pohledávky*** (§ 35 ZMS) – administrativní akt interní povahy, umožňující v taxativně stanovených případech nevymáhat pohledávku, o němž se dlužník nevyrozumívá

- Obecně platí, že organizační složka státu nebo státní organizace může svou příslušnost tzv. běžně hospodařit s majetkem státu založit na základě zápisu nebo smlouvy pouze v těchto případech:
 - státní majetek potřebuje pro zabezpečení výkonu své působnosti nebo činnosti (tzn., že je tu současně i jiná organizační složka státu nebo státní organizace, která daný majetek k výkonu své působnosti, potažmo k plnění funkcí státu či k výkonu svých činností nepotřebuje, resp. tato nepotřebnost je typickým důvodem naložení s majetkem státu mezi organizačními složkami a státními organizacemi);
 - vyžaduje to veřejný zájem;
 - ukládá to prováděcí vyhláška k zákonu o majetku státu (viz 19 odst. 1 PV).

- Nakládání s majetkem státu mezi organizačními složkami státu a státními organizacemi vyžaduje *schválení* zřizovatele, popř. zakladatele, v zásadě tehdy, nakládá-li se s nemovitou věcí.
- Schvalování naproti tomu není podrobena nakládání s věcmi movitými.

Literatura:

- HAVLAN, P., SOCHOROVÁ, D. a kol. *Majetek státu v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502-455-8.
- HAVLAN, P. *Veřejný majetek*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. Učebnice Právnické fakulty MU. ISBN 978-80-210-8333-2.
- HAVLAN, P. *Veřejné vlastnictví v právu a společnosti*. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7179-617-6.

Děkuji za pozornost